

Neoficialus vertimas

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Europos Taryba

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA
(CCJE)**

NUOMONĖ NR. 2 (2001)

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA (CCJE)
EUROPOS TARYBOS MINISTRŲ KOMITETO DĖMESIUI**

**DĖL TEISMŲ FINANSAVIMO IR JO VALDYMO, REMIANTIS TEISMŲ
SISTEMOS VEIKSMINGUMU IR EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS
6 STRAIPSNIU**

1. Konsultacinė Europos teisėjų taryba (CCJE) parengė šią nuomonę remdamasi valstybių atsakymais į klausimą, CCJE darbo grupės parengtais dokumentais ir CCJE pirmininko, pirmininko pavaduotojo ir CCJE specialisto Jacek CHLEBNY (Lenkija) šia tema parengtais dokumentais.
2. CCJE pripažįsta, kad teismų finansavimas yra glaudžiai susijęs su teisėjų nepriklausomumu, nes apibrėžia teismų funkcijų vykdymo sąlygas.
3. Pastebimas ir akivaizdus ryšys tarp teismų finansavimo ir jo administravimo bei Europos žmogaus teisių konvencijos principų: neįmanoma tinkamai užtikrinti asmenų teisės kreiptis į teismą ir teisės į nešališką bylos nagrinėjimą, jeigu dėl turimo biudžeto ir išteklių, kurie naudojami veiksmingam teismo funkcijų įgyvendinimui teismas negali išnagrinėti bylos per protingą laiką.
4. Visi bendrieji Europos Tarybos principai ir standartai dėl teismų finansavimo ir administravimo įpareigoja valstybes užtikrinti finansinių išteklių prieinamumą, atitinkantį skirtingų teismų sistemų poreikius.
5. **CCJE sutinka, kad, nors teismų biudžetas yra valstybės biudžeto dalis, kuria Finansų ministerija teikia Parlamentui, teismų finansavimo klausimas neturėtų priklausyti nuo politinės valios.** Nors teismų biudžeto dydis, kurį valstybė gali skirti teismams, yra politinis sprendimas, tačiau valdžios padalijimo principu besiremiančiose sistemose visada reikia kontroliuoti ir užtikrinti, kad nei įstatymų vykdomoji, nei įstatymų leidžiamoji valdžia tvirtindama biudžetą negalėtų įtakoti teismų sistemos. **Sprendimai dėl lėšų paskirstymo teismams turi būti priimti atsižvelgiant į teismų nepriklausomumą.**
6. Daugelyje valstybių Teisingumo ministerija su Finansų ministerija dalyvauja teikiant ir svarstant teismų biudžetą. Daugelyje valstybių teismai tiesiogiai arba netiesiogiai teikia poreikius Teisingumo ministerijai. Tačiau kartais teismai tiesiogiai teikia teismų biudžeto poreikius Finansų ministerijai, pavyzdžiui, Estijos ir Slovakijos Aukščiausieji Teismai teikia pasiūlymus dėl jų biudžeto, o Kipro ir Slovėnijos Aukščiausieji Teismai – dėl visų valstybės teismų biudžeto. Šveicarijos Aukščiausiasis Federalinis Teismas turi teisę pateikti savo biudžeto projektą, kurį tvirtina trijų teisėjų sudaryta Administracinė komisija, Federaliniam Parlamentui, o šio teismo pirmininkas ir generalinis sekretorius turi teisę ginti šį biudžeto projektą Parlamente. Lietuvos Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. sprendimu įtvirtino principą, kad kiekvienas teismas turi teisę į savo biudžetą, kuris skiriamas Seimo tvirtinamo valstybės biudžeto atskira eilute. Rusijos federaliniame biudžete privalo būti atskira eilutė Konstituciniam Teismui, Aukščiausiajam Teismui ir kitiems bendrosios kompetencijos teismams bei Federalinio arbitražo teismui ir kitiems arbitražo tribunolams, o Rusijos teisėjų taryba turi teisę ne tik dalyvauti svarstant federalinį biudžetą, bet ir paskirti atstovus dalyvauti svarstant biudžetą Rusijos federalinės asamblėjos rūmuose. Šiaurės valstybių teisės aktai nustato teismų biudžetų derinimo ir jų teikimo Teisingumo ministerijai procedūrą. Danijoje šį vaidmenį atlieka Teismų administracija, kurios daugelis Priežiūros komiteto narių yra įvairių teismų atstovai. Švedijoje panašias funkcijas vykdo Nacionalinė teismų administracija (speciali vyriausybės institucija, kurios mažąją dalį Priežiūros komiteto narių sudaro teisėjai), kuri privalo parengti trejų metų teismų biudžetų projektus.
7. Kai kuriose valstybėse nėra formaliai įtvirtinta, kad teismai turi teisę dalyvauti Teisingumo ministerijos arba kitos šias funkcijas vykdančios atitinkamos institucijos

biudžeto projekto rengimo procese, o bet kokia įmanoma įtaka yra neoficiali. Belgija, Kroatija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas, Malta, Ukraina ir Jungtinė Karalystė yra šios sistemos pavyzdžiai.

8. Tinkamas teismų sistemos finansavimas ne visada tiesiogiai priklauso nuo formalių procedūrų, leidžiančių teismams teikti pasiūlymus ir dalyvauti biudžeto projekto rengimo procese, tačiau tiesioginis teismų dalyvavimas šiame procese laikomas svarbiu faktoriumi. Atsakymai į klausimą dažnai parodo ne tik didelę atitinkamų materialinių išteklių (patalpų, baldų, įstaigos ir kompiuterinės įrangos, t. t.), bet ir teisėjams būtinos pagalbos (kvalifikuoto personalo, specialistų, padėjėjų, prieigos prie kompiuterinės duomenų bazės ir t. t.) trūkumą. Rytų Europos valstybėse dėl biudžeto suvaržymų parlamentas turėjo sumažinti teismų finansavimui skiriamų lėšų kiekį iki pakankamai mažo teismų reikalaujamo procento (pvz., 50 % Rusijoje). Netgi Vakarų Europos valstybėse dėl biudžeto suvaržymų teko sumažinti teismo salių, padalinių, IT specialistų ir/arba personalo skaičių (paskutiniu atveju reiškia, kad teisėjai kartais priversti dirbti su teisėjo pareigomis nesusijusį darbą).
9. Viena iš galimų problemų yra ta, kad teismai, kurie ne visada suvokiami kaip viena iš valstybės valdžių, turi specifinių poreikių, būtinų jų tikslų įgyvendinimui ir nepriklausomumo užtikrinimui. Tačiau ekonominiai aspektai gali įtakoti svarstymus dėl svarbių teismų struktūrinių pakeitimų ir jų darbo efektyvumo. Nė viena valstybė negali ignoruoti savo finansinio pajėgumo svarstydama skiriamų lėšų klausimą, tačiau teisėjai ir teismai, kaip viena svarbiausių valstybės valdžių, turi teisę į lėšas.
10. Nors CCJE negali nepaisyti valstybių ekonomikos skirtumų, teismų finansavimo sistemos tobulinimas reikalauja didesnio teismų dalyvavimo biudžeto sudarymo procese. **Todėl CCJE pripažįsta – labai svarbu, kad parlamentas, tvirtindamas teismų biudžetą, atsižvelgtų į pačių teismų nuomonę.**
11. Dar vienas būdas pagerinti teismų dalyvavimą biudžeto sudarymo procese – suteikti nepriklausomai ir už teismų veiklą atsakingai institucijai (valstybėse, kuriose tokia institucija egzistuoja¹) koordinatoriaus pareigas rengiant teismų poreikius. Parlamentas taip pat galėtų tiesiogiai susisiekti su šia institucija norėdamas įvertinti teismų poreikius. Pageidautina, kad visų teismų interesams atstovaujanti institucija pateiktų biudžeto paraišką parlamentui arba vienam iš jo specialių komitetų.
12. Teismams skirtas biudžeto valdymas yra didelės atsakomybės ir profesionalumo reikalaujanti pareiga. CCJE analizės parodė, kad sistemos, kuriose už biudžeto valdymą atsako teismai arba asmuo, institucija, atskaitinga teismams, arba nepriklausoma institucija, turinti atitinkamą administracinę paramą ir atskaitinga teismams institucija, labai skiriasi nuo tų sistemų, kuriose už biudžeto valdymą atsakingas vyriausybės departamentas arba tarnyba. Pirmasis modelis dėl savo privalumo užtikrinti teismų sistemos nepriklausomumą ir galimybę vykdyti pavestas funkcijas vyrauja kai kuriose naujose demokratijose ir kitose valstybėse.
13. Jeigu teisėjai yra atsakingi už teismų administravimą, jie turėtų būti specialiai apmokyti ir turėti reikiamą pagalbą skirtą užduočių įgyvendinimui. Bet kokių atveju labai svarbu, kad teisėjai būtų atsakingi už visus administracinius sprendimus, tiesiogiai susijusius su teismo funkcijų vykdymu.

---

¹ Žr. nuomonės Nr. 1 (2001) dėl teisėjų nepriklausomumo, darbo veiksmingumo ir jų pareigų standartų, punktą „Skiriančios į tarnybą ir konsultacinės institucijos“.

Išvados

14. **CCJE mano, kad valstybės, atsižvelgdamos į šią nuomonę, turėtų iš naujo apvarstyti esamą teismų finansavimo ir jo valdymo sistemą. CCJE atkreipia dėmesį į poreikį skirti pakankamai lėšų teismams, kad jie galėtų vykdyti savo funkcijas atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnyje numatytus standartus.**